

YAPA YAPA KARLAR YAĞSA YAZA KALMAZ

İsa ÖZKAN*

Özet

Dede Korkut Kitabı, Türklerin millî hayat bilgini yansıtan on iki destandan müteşekkildir. Sözü geçen kitap Türklerin dil, sözlü tarih ve kısacası kültürel hayatında dair pek çok bilgiyi ihtiva etmektedir. Bu makalemizde Dede Korkut Kitabının giriş kısmında yer alan “*Yapa yapa karlar yağsa yaza kalmaz, yapağulu gökçe çemen güze kalmaz*” atasözündeki “*yapa>lapa lapa*” kelimesinin etimolojik analizi yapılmıştır. Ayrıca Türk kültüründeki kar ve karın yağma biçimleri Türkçenin tarihi ve çağdaş lehçelerindeki örneklerinden hareketle değerlendirilip işlenmiştir.

Anahtar kelimeler: *Dede Korkut Kitabı, atasözü, yapa yapa/lapa lapa sözünün etimolojisi, kar ve karın yağma biçimleri.*

Abstract

EVEN IF IT SNOWS HEAVILY IN BIG FLAKES, NONE REMAINS TILL SUMMER

The Book of Dede Korkut is composed of twelve epics reflecting Turks' traditional way of life. The book in question includes a lot of precious information concerning the language, the oral history and the cultural lives of Turks. The words “*yapa yapa>lapa lapa*” in the proverb “*Yapa yapa karlar yağsa yaza kalmaz, yapağulu gökçe çemen güze kalmaz*” which we were across in the introduction part of the Dede Korkut are analysed etymologically in this article. In addition to this, the snow in the Turkish cultures the words expressing ways of snowing are analysed with examples from old and present varieties of Turkish.

Key words: *The Book of Dede Korkut, proverb, etymology of the word yapa yapa/lapa lapa, snow and ways of snowing.*

Korkut Ata Kitabının girişinde yer alan “*Yapa yapa karlar yağsa yaza kalmaz, yapağulu gökçe çemen güze kalmaz.*”¹ ifadeleri pek çok çağrışımı ihsas ettiren mecazî bir anlatımdır. Bu mecazî anlatım sadece bozkır yaşayışında mevsimlere bağlı olarak tabiattaki değişimleri değil, aynı zamanda insan ve millete ait değerler sisteminin kodlarını belirleyen özlü bir söyleyiştir. İnsan, millet ve devlet hayatında tehlikelerin belirlediği; adalet, sadakat ve hürriyet gibi soylu değerlerin ortadan kalktığı, varlıkla yokluğun, saltanat ile sefaletin, karanlıkla aydınlığın, bilgelikle cahilliğin hudutlarının keskin bir şekilde ayrıştığı durumlarda bu atasözüyle, hiçbir şeyin ebedi olmadığı veciz bir şekilde ifade edilmiştir. Korkut Ata dilinden, ozandan tespit edilen Dede Korkut Kitabında buna benzer pek çok kalıp söz

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi, iozkan@gazi.edu.tr

¹ Ergin, Muharrem, *Dede Korkut Kitabı I*, Ankara 1994, 3. basım, TDK Yay. s.74.

bulunmaktadır. "Soylama" başlığıyla altında yer alan bu sözler Oğuzların yaşadıkları olumlu ve olumsuz durumu ifade eden *millî hayat bilgisinin* tezahürlerindedir.

Bugün dilimizdeki “*lapa lapa kar*” veya “*lapa lapa yağmak*” sözüyle “*yapa yapa kar*” veya “*yapa yapa yağmak*” sözlerinin anlam ve köken ilişkisi nedir? Türk dili ve edebiyatının tarihî metinlerinde başka *yapa yapa* şekli var mıdır? Dede Korkut Kitabındaki *yapa yapa* ikilemesinin anlamı ne olabilir? İnşa etmek, kurmak, yapmak temel anlamındaki “*yap-*” yardımcı fiili ile karın yağışıyla ifade ettiğimiz “*yap-*” fiili arasında semantik bir bağ kurulabilir mi? gibi sorulara cevap aramadan önce, Türkçemizdeki kar ve karın yağış çeşitleri üzerine kısaca söz etmek gerektiği düşüncesindeyiz. Türkçenin yayıldığı alanda kaç çeşit kar ve karın yağış şekli bulunmaktadır? Tarama Sözlüğü'nde, yer alan Anadolu ve Rumeli sahasında teşekkül etmiş Tarihi Türkiye Türkçesinin XVI. yüzyıla ait iki metinde “dügölce” bir kar yağma şekli olarak gösterilmektedir(dügölce ki kar gibi yağar).²

Derleme Sözlüğünde belirtildiğine göre, Anadolu'da Çankırı-Karacaören, Çerkeş; İçel-Mut ile Denizli-Karahayıt ağızlarında sert ve ufak taneli kara, *kırcı* denilmektedir.³ Anadolu'nun pek çok yerinde “kırcı”, bir çeşit kar ve dolu için kullanılmaktadır. Hatta küçük ve yuvarlak taneli bu kar gökten düşmeye başladığında Nevşehir'deki Boynuinceli Türkmenlerinde *kırcı yağıyor* denilmektedir. Yine Derleme Sözlüğü'nde Hatay Dört Yol'da buz tutmuş suya *kıran* adı verildiği kaydedilmektedir.⁴ Türkiye'nin pek çok yerinde yağmurla karışık yağın kar ve kar yağış şekli için “sulu sepken” sözü de işletilmektedir(Seyitgazi, Göksu, İpsala)⁵. Fırtınaya dönüşen kar yağma şekline ise *tipinin* yanı sıra *boran/buran* adı da verilmektedir. Karacaoğlan'ın bir yer adı mı, yoksa kar yağış biçimi mi olduğu tartışılan “İncecikten bir kar yağar” mısraındaki “incecik” sözünü bir kar veya kar yağış biçimi olarak alsak da, Türkçede karın yağış çeşidinin ifade eden pek fazla kelimenin olduğunu söyleyebilir miyiz?

Edward Sapir ve Benjamin Whorf'un dil bilimcilerin bir kısmı tarafından itiraz edilen hipotezine göre, dilin yapısı ile gerçekliği, algılama yeteneğini ve düşünce tarzını belirlemektedir.⁶ Bu tezde değişik dilleri konuşan insanların dünyayı farklı algıladıkları ve kendilerine has bir dil ve düşünce biçimi oluşturdukları farz edilmektedir. Dil düşünceleri,

² Tarama Sözlüğü II, Ankara 1965, TDK Yay., s. 1305, 322, 325.

³ Derleme Sözlüğü, VIII, 2. bs. Ankara 1993, TDK Yay., s. 2817.

⁴ Age, s. 2816.

⁵ Age, s. 3693.

⁶ www.putlearningfirst.com/language/research/eskimo.html-2010.

düşünceler dili yansıtır diyen Whorf buna örnek olarak da Eskimoların ‘kar’ anlamında kullandığı sözleri göstermektedir. ‘Kar’ için tek bir kelimenin bulunduğu pek çok dilin aksine kutuplara yakın yaşayan Eskimolar arasında, ‘kar’a karşılık gelen çok sayıda kelime bulunmaktadır. Whorf, Eskimoların, kardaki çok küçük farklılıkları başkalarından daha iyi algıladığını savunmaktadır. Gerçekten de Güney-Batı Alaska sahillerinden Bristol körfezine kadar olan alanda yaşayan sayıları onüç bin kadar olan Yupik Eskimolarının dilinde kar ve karın yağış şekliyle ilgili otuz iki kelimenin varlığı tespit edilmiştir. Soyut bir kısım kelimeler ve deyimlerle birlikte bu sayının çok daha fazla olduğu da öne sürülmektedir.⁷

Muharrem Ergin, “yapa yapa” kelimesine Dede Korkut Kitabının İndeksinde “lapa lapa” karşılığını vermiştir.⁸ Ancak “lapa lapa”nın “yapa yapa” kelimesinin fonetik varyantı olup olmadığı hususunda bir açıklamada bulunmamıştır. Orhan Şaik Gökyay, *Dedem Korkudun Kitabı* adlı tafsilatlı eserinin sözlük kısmında “yapa yapa” için “lapa lapa”; “yapa yapa karlar yağmak” karşılığına ise “lapa lapa kar yağmak, kuş başı kar yağmak” tabirini kullanmaktadır (Gökyay, 1973:3049). **Hazihi’r-Risâlet-i Min Kelimât-ı Oğuznâme el-Meşhûr bi-Atalar Sözü** adlı Berlin Kral kütüphanesinde bulunan mecmuada aynı atasözü;

“Kar ne denlü çok yağsa, yaza kalmaz

Gök yapağulu çimen güze kalmaz.”⁹

şeklinde kaydedilmiştir. Sözü geçen yazmanın Petersburg nüshasında ise bu atasözü yer almamaktadır.¹⁰

Dede Korkut Kitabındaki bu şekil, fiilin *lapa lapa* mı, yoksa *yapa yapa* mı olduğu sorusunu hatıra getirmektedir. Bugünkü Türkçede kullandığımız *lapa lapa yağmak* şekli daha ikincil varyant olduğuna göre, Dede Korkut’taki *yapa yapa*’nın aslî şekil olması daha makul görünmektedir. Burada, Dede Korkut Kitabı’ndaki *yapa yapa* tekrarlı kullanımın şekil bilgisi

⁷ ming.tv/flemming2.php/___show.../_a000010-001436.htm - 2010 Eskimo dilindeki karla ilgili kelimeler şunlardır: *apun*: snow; *apingaut*: first snowfall; *aput*: spread-out snow; *kanik*: frost; *kanigruak*: frost on a living surface; *ayak*: snow on clothes; *kannik*: snowflake; *nutagak*: powder snow; *aniu*: packed snow; *aniuvak*: snowbank; *natigvik*: snowdrift; *kimaugruk*: snowdrift that blocks something; *perksertok*: drifting snow; *akelrorak*: newly drifting snow; *mavsas*: snowdrift overhead and about to fall; *kaiyuglak*: rippled surface of snow; *pukak*: sugar snow; *pokaktok*: salt-like snow; *miulik*: sleet; *massak*: snow mixed with water; *auksalak*: melting snow; *aniuk*: snow for melting into water; *akillukkak*: soft snow; *milik*: very soft snow; *mitailak*: soft snow covering an opening in an ice floe; *sillik*: hard, crusty snow; *kiksrukak*: glazed snow in a thaw; *mauya*: snow that can be broken through; *katiksunik*: light snow; *katiksugnik*: light snow deep enough for walking; *apuuak*: snow patch; *sisuuk*: avalanche

⁸ Ergin, Muharrem, *Dede Korkut Kitabı II*, Ankara 1963, TDK Yay., s. 320.

⁹ Pertsch Kataloğu, iv. cilt, nu:34, Berlin 1898, 7a, Çınar, Yıldız, **Hazihi’r-Risâlet-i Min Kelimât-ı Oğuznâme el-Meşhûr bi-Atalar Sözü** [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi], Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1996, s. 33.

¹⁰ *Огузнәмэ*, [Хазырлаян: Самэт Әлизадә], Бакы, 1987, s. 4.

açısından nasıl tahlil edileceği sorusuna cevap vermek gerekir. *Yapa yapa karlar yağsa* ibaresindeki *yapa*, yıldızlı bir **ya-* fiil kökünden *-p-* ile yeniden fiil yapılmıştır. Sondaki *-a* ise zarf fiil ekidir. Kelimeyi, *ya-* fiil tabanı veya kökü, yapmak *-p* ile fiilden fiil yapma eki, sondaki *-a'yı* ise zarf-fiil eki olarak tahlil etmek gerekir. Söz konusu özlü sözde yer alarak karın yağış şeklini tanımlayan *yapa yapa* tekrarlı ibare, karın yağması şeklindeki fiili nitelediği için zarf görevindedir. Türkçede çok sayıda böyle tekrarlı zarf bulunmaktadır. Koşa koşa gitmek, dura dura konuşmak, yiye yiye bitirmek, söylene söylene gelmek, çalışa çalışa başarmak gibi.

Türkçede birbirinden farklı anlamlarda kelime grupları oluşturan birden fazla **ya-* fiil kökü bulunmaktadır. *Yapa yapa* kelime grubunun anlamını açıklamadan önce, bu kök fiilleri ve bu fiillerden türemiş örnekleri şöyle sıralamak mümkündür:

1. **ya-*

“yaklaşmak, yakınlaşmak, iki şey veya kimsenin yakınlaşması” temel anlamına gelen *-ya-* kökünden türeyen akraba kelimeler:

yak “taraf, cihet, yan”, yaguklu “yavuklu”

ya-n yanaşmak

yanmak yaklaşmak

yakmak yakışmak

yanut “cevap” yakın

2. **ya-*

“yanılmak, yanlış yola sapmak, yoldan çıkmak” temel anlamına gelen **ya-* kökünden türeyen kelimeler:

yazuk “günah”

yañılmak, yazılmak “şaşırmak, yanlışlıkla boş bulunarak bir davranış ve harekette bulunmak”

yazmak/azmak “yolunu şaşırmak”¹¹

yanılış/yanlış

yabız, “kötü, fena”¹²

¹¹ Karapapak–Terekeme Türklerinde “*anasından azan babasından tezen*” deyimini bulunmaktadır. Bu deyim, “herhangi bir seçime tâbi tutulmadan herkes, her seviye ve gruptan olan kişiler”, anlamına gelmektedir[İ.Ö].

¹² Tekin, Talat, *Orhon Yazıtları*, Ankara 1988, TDK Yay., s. 181.

yablak, “kötü, kötülük nifak”¹³

yabrit- “bozguna uğratmak”¹⁴,

3. *ya-

“ışık saçmak, aydınlatmak” temel anlamına gelen *ya- kökünden türeyen kelimeler:

yaruk, yaşuk, ışık, ışın, yaşın yeşin, yeşnemek, yalın, yaltırık, yaltırım, yıldırım, yaldız /yıldız, yalaz, yalav, alev , yalaz, alaz, cılbır, yılbır, yaltırık, yalabık, yalt-yult.¹⁵

4. *ya-

“yaşamak, ömür sürmek” temel anlamından türeyen sözler:

yarımak, “yaşamak”/ “parlamak”, yaşağı “yaşamak, hayat”, yaşak “yaşamış”,

yaşamak “yaşamak” Dede Korkut Kitabında “yarımasun yarçımasun” deyimini bulunmaktadır¹⁶.

5. *ya-

“örtmek, kapamak” anlamındaki *ya- tabanından türeyen kelimeler:

yap- “kapamak, örtmek”

yapağı

yabırgak/yaburgak>yafrak/ “yaprak”.

yapı “bina”

Yapa yapa'daki *ya- fiilinin Türkçede “örtmek, kapamak, üstünü kaplamak”, temel anlamına gelen bu son *ya-'dan çıktığı açıktır. “Yapa yapa yağan kar” da etrafi, yerleri, evleri ve ağaçları beyaz örtüsüyle kaplamaktadır. Sözü geçen atasözünün ikinci kısmındaki “yapağulu gökçe çemen güze kalmaz.” ibaresindeki *yapağı* sıfatı da *yapa yapa* zarfı ile örtmek gizlemek anlamındaki aynı *ya- kökünden türemiştir Türkçenin eski ve yeni lehçelerinde *yabırgak/yapraktan yamaya* kadar bu fiilden türemiş pek çok sözün varlığından haberdarız. Sir Garard Clauson ile Sevortyan-Levitskaya sözlüklerinde, bahse konu olan *ya-

¹³ Age, s. 181.

¹⁴ Age, s. 181.

¹⁵Bu konuda geniş bir analiz için bakınız: Özkan, Fatma, "Yıldırım, Yıldız, Alev, Alaz/Yalaz, Işın ve Işık Kelimeleri Nereden Geliyor?", *bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi/Journal of Social Sciences of the Turkish World.*, Ankara, Sayı:27, Güz 2003, s. 126-134.

¹⁶Ergin, Muharrem, *Dede Korkut Kitabı I*, Ankara 1994, 3. basım, TDK Yay. s. 83, 99,118. Karapapak-Terekeme Türklerinde “Allah yarıtmasın” deyimini “Allah yaşatmasın anlamında kullanılmaktadır”.

kökünden türemiş kelimeleri zengin örnekleriyle birlikte göstermiştir.¹⁷ Eski Türkçenin dil yadigarlarından Maytrisimit'te ise *ya-* köküyle teşkil edilmiş, “yaşut(gizli)”, “yaşur-(gizlemek)”, “yap-, (kurmak, yapmak örmek)”, “yapırgak(yaprak)”, “yapak(kapak)” gibi kelimeler öncelikle dikkati çekmektedir.¹⁸

Divanü Lugati't Türk'te “ *يأتي yaptı*” sözü için “kapadı”, “ *يماق yapmak*” için ise “örtmek” ve “kapama”nın yanı sıra “kurmak” ve “yapmak” karşılıkları kaydedilmiştir. Ayrıca divanda “ *ار قبيغي بيتي er kapuğ yaptı/adam kapıyı kapadı*”, “ *بيغلغ قبيغ yapığlığ kapuğ/kapalı kapı*”, “ *كپوگ يپدی kapuğ yapıldı/kapı kapandı*” ve “ *بو ار آل ایشن يبرغان bu er ol ışın yapurgan/Bu adam işini gizlemiş*” örneklerinde yapmak kelimesinin kapamak, örtmek ve gizlemek anlamında kullanıldığı belirlenmiştir.¹⁹

Bugünkü Türk lehçelerinde örtmek, kapamak anlamında *ya-/ca-* kökünden türemiş pek çok kelimeye rastlamak mümkündür. Kırgız Türkçesinde, *cap-* örtmek kapamak anlamındadır. Kuşbaşı şeklindeki kara ise *capaŋ/cupaŋ* denilmektedir.²⁰ *Yapa yapa* sözünün Kazak Türkçesinde “Жапалақ жапалақ қар/*Lapa lapa kar*” ile “İpi İpi, жапалақ жапалақ қар Түйіршігі/*İri iri, lapa lapa kar tanesi*” şeklinde varyantı bulunmaktadır.²¹ Yine Kazak Türklerinde aynı kökten gelen baykuş anlamındaki *jabalak* sözünün de hece düşmesiyle *jaba+kulak'tan>jabalak* biçimine dönüştüğünü söyleyebiliriz. Burada Türkiye Türkçesinde iri ve kepçe kulaklı insan için *yaba kulak* deyiminin Anadolu ağızlarında sıkça kullanıldığını ifade edebiliriz. Ayrıca Hasan Eren Beyin *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü* adlı eserinde kökünü bilmiyoruz dediği Türk coğrafyasının pek çok yerinde saman atmak, yosmak ve “tınaz savurmak için kullanılan çatal biçimindeki bir çeşit tahta kürek”²² için kullanılan *yaba* sözünün de bu **ya-* kökünden geldiği ve Türkçe olduğu açıktır. Türkmenistan Türkleri yara sargısına *yapğı* ile bağlı, hür olmayan ve kapalı anlamında *yapçalık* sözünü yazı ve konuşma dilinde, sıkça işletilmektedir. Türkmenistan Türkçesindeki (*Gapılar şakırdaşıp yapıldı* ‘kapılar gürültüyle kapatıldı’ cümlesindeki *yap-* sözü kapamak ve *yapık* sözü ise, kapalı, gizli ve bir nesnenin kapağı karşılığındadır(*yapık gapı* ‘kapalı kapı’; *Yapık gap* ‘kapaklı kap’; *yapık*

¹⁷ Севортян, Э. В.-Левитская, Л. С., *Этимологический Словарь Тюркских Языков, Общeturкские и Межтюркские Основы На Букви ж-ж-й*, Москва 1989, стр. 220-221. Clauson, Sir Gerard, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish.*, Oxford 1972, s. 868, 879.

¹⁸ Tekin, Şinasi, *Uygurca Metinler:II, Maytrisimit, Burkancıların Mehdisi Maitreya ile Buluşma, Uygurca İptidai Bir Dram*, Ankara 1976, s. 502, 505.

¹⁹ Kaşgarlı Mahmud, *Divanü Lugati't Türk III*, Besim Atalay Tercümesi, Ankara 1941, TDK Yay. s. 1941: 57/13, 49/12, 76/21, 53/10; Dizin, Ankara 1986, s. 744.

²⁰ Юдахън К.К., *Киргизско-Русский Словарь I*, Фрунзе 1985, б. 231.

²¹ Қазақ Тілінің Түсіндірме Сөздігі, 3. том, Алматы 1978, б. 659.

²² Eren, Hasan, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara 1999, s. 437.

meclis ‘gizli oturum’)²³.Özbek Türkçesinde *cabduk*, at örtüsü, koşum takımı ve eyer manalarında kullanılmaktadır.²⁴

Altay Türkçesinde *cabıl-* sözünün anlamı örtmek, *cabık* ile *cabılı* ise kapalı anlamındadır(*cabılı cuun* gizli oturum). Ayrıca *cabu* sözü ise çatı, dam karşılığıdır.²⁵ Hakas Türkçesinde *çap-* sözü, örtmek/kapamak ve yapmak, *çapancı* ise çul, avcı pelerini ve hamutun üst kısmı manasına kullanılmaktadır(*İzik çap-*‘kapıyı örtmek’, *ib çap-* ‘çadır kurmak’).²⁶ Günümüzde millî bir kıyafet olarak pek çok Türk boyunca bir takım pratiklerle giyilen ve giydirilen *çapan* sözünün de bazılarını dediği gibi Farsça “çar paydan/dört parçadan” değil Türkçe **ya-* kökünden geldiği anlaşılmaktadır. Azerbaycan Türkleri de kolsuz enli bir elbiseye *yapınca* demektedir.²⁷ Tatarcada gündelik hayatta en çok işitilen cümlelerden biri *ya-* kökünden gelen kapamak fiiliyle ilgilidir: “kapkanı/işikni yaki terezeni yabıgız(kapıyı veya pencereyi kapayınız)”²⁸. Azerbaycan Türkçesinde yap- fiilinden –r,-t- ekleriyle yeniden fiilden fiil yapılan “*kulak yapırtmak*” deyiminin ise söylenen bir söze kulaklarını tıkamak, duymamış gibi bir tavır takınmak, kulağının kapamak anlamına geldiğini belirtmeliyiz.²⁹ Türkiye Türkçesinde aynı kökten türemiş olan yaprağın ağaç dallarını örttüğü, yapağının da koyunların bedenini bütün olarak örten yünün yekpare şekilde kırkılmış şekline verilen ad olduğu bilinmektedir.

Bütün bu örneklerin ortak noktası “örtmek, kaplamak, saklamak, gizlemek” temel anlamına gelen **ya-* fiil tabanından türemiş olmalarıdır. Dolayısıyla koyunun bedeninin yünle, tabiatın karla örtülmesi, kapının veya pencerenin kapanması, ağacın yapraklarla kaplanması veya kulağın dışarıdan gelen seslere, sözlere tıkanması kökçe ve anlamca ortaklığı göstermektedir. Bu bilgilerin ışığında *yapa yapa yağmak* fiili, *örtmek*, *kapamak*, temel anlamındaki yaprak, yapağı ve yapırtmakla akraba olan kökteş kelimeler olduğunu söylemek mümkündür. Yani birbirinin müştakıdır. Bugünkü Oğuz Türkçesinde “*yapa yapa yağan kardan*” ilk sesteki değişimle *lapa lapa kar yağmak* şekline dönüşmüştür.

²³ Frank, Allen J.- (Tachmouradova) Touch-Werner Jeren, *Turkmen-English Dictionary*, Kensington 1999, s. 702-703.

²⁴ Ўзбек Тилининг Изоҳли Луғати, Москва 1981, s. 268

²⁵ Naskali-Emine Gürsoy- Duranlı Muvaffak, *Altayca-Türkçe Sözlük*, Ankara 1999, s.48.

²⁶ Баскаков, Х. А.-Инкижекова-Грекул, А.İ., *Хакасско-Русский Словарь*, Москва 1953, s. 310; Naskali, Emine Gürsoy-Butanev, Viktor-İsina, Almagül-Şahin, Erdal-Şahin, Laisan- Koç, Aylin, *Hakasça-Türkçe Sözlük*, TDK Yay, Ankara 2007, s. 78.

²⁷ *Азәрбајҗан Дилинин Изәһлы Луғәти*, Елм Нешријјатı, Вақı 1981. s. 492.

²⁸ *Татар Теленең Аңлатмалы Сүзлеге ш*, Казан, 1981, s. 618.

²⁹ *Азәрбајҗан Дилинин Изәһлы Луғәти*, Елм Нешријјатı, Вақı 1981, s. 492.

KAYNAKLAR

Azərbaycan Dillinin İzahlı Lügəti(1981), Elm Neşriyyatı, Bakı.

Баскаков, Х. А.-Інжижекова-Грекул, А.І., (1953)*Хакасско-Русский Словарь*, Москва.

Clauson, Sir Gerard(1972), *Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish.*, Oxford.

Çınar, Yıldız(1996), *Hazihi 'r-Risâlet-i Min Kelimât-ı Oğuznâme el-Meşhûr bi-Atalar Sözü*[Basılmamış Yüksek Lisans Tezi], Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1996, s. 33.

Derleme Sözlüğü(1993), VIII, 2. bs. Ankara, TDK Yay.

www.putlearningfirst.com/language/research/eskimo.html-2010.

ming.tv/flemming2.php/___show.../_a000010-001436.htm - 2010

Eren, Hasan(1999), *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara.

Ergin, Muharrem(1963), *Dede Korkut Kitabı II*, Ankara, TDK Yay.

Ergin, Muharrem(1994), *Dede Korkut Kitabı I*, Ankara 3. basım, TDK Yay.

Frank, Allen J.- (Tachmouradova) Touch-Werner Jeren(1999), *Turkmen-English Dictionary*, Kensington.

Қазақ Тілінің Түсіндірме Сөздігі(1978), 3. том, Алматы.

Kaşgarlı Mahmud, *Divanü Lugati't Türk III*(1941), Besim Atalay Tercümesi, Ankara, TDK Yay.

Kaşgarlı Mahmud, *Divanü Lugati't Türk Dizin*(1986), Besim Atalay Tercümesi, Ankara, TDK Yay.

Naskali-Emine Gürsoy- Duranlı Muvaffak(1999), *Altayca-Türkçe Sözlük*, Ankara.

Naskali, Emine Gürsoy-Butanev, Viktor-İsina, Almagül-Şahin, Erdal-Şahin, Laisan- Koç, Aylin(2007), *Hakasça-Türkçe Sözlük*, TDK Yay, Ankara.

Оғузнамә, (1987)[Хазырлаян:Самәт Әлизадә], Бакы.

Özkan, Fatma(2003), "Yıldırım, Yıldız, Alev, Alaz/Yalaz, Işın ve Işık Kelimeleri Nereden Geliyor?", *bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi/Journal of Social Sciences of the Turkish World.*, Ankara, Sayı:27, Güz 2003, s.126-134.

Севортян, Э. В.-Левитской, Л. С.(1989), *Этимологический Словарь Тюркских Языков, Общетюркские и Межтюркские Основы На Букви ж-ж-й*, Москва.

Ўзбек Тилининг Изоҳли Луғати(1981), Москва.

Tarama Sözlüğü II(1965), Ankara, TDK Yay.

Tatar Теленең Аңлатмалы Сүзлеге III(1981), Казан.

Tekin, Şinasi(1976), *Uygurca Metinler:II, Maytrisimit, Burkancıların Mehdisi Maitreya ile Buluşma, Uygurca İptidai Bir Dram*, Ankara.

Yıldırım, Dursun(2007), “Qam Böri Oğlu Bamıs Börik(Qam Böre Oğlu Bamıs Börek) IV. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı*, Ankara, s. 1945-1954.

Юдахън К. К. (1985), *Киргизско-Руйсский Словарь I*, Фрунзе.